

Een scopetoets van de RI&E, wat is dat nou?

WENDY ROESCHER ACHTERGRONDARTIKEL

11 november 2022 om 10:36

Per 1 juli 2022 zijn de nieuwe certificeringseisen van kracht gegaan voor de toetsing en toetsers van de RI&E en het plan van aanpak. Deze eisen hebben ook gevolgen voor de RI&E en het plan van aanpak. De nieuwe eisen zorgen voor veel vragen en onduidelijkheden. Met dit artikel geven we antwoorden op de meest gestelde vragen.

Waarom deze verandering?

Het niveau van de RI&E kon vaak worden verbeterd. Iedere arbokerndeskundige (hogere veiligheidskundige (HVK), de arbeidshygiënist en arbeids- en organisatiedeskundige (A&O-er) mocht een RI&E maken en toetsen. Dat was raar omdat bijvoorbeeld een veiligheidskundige, die verstand heeft van arbeidsveiligheid, ook een uitspraak mocht doen over bijvoorbeeld werkdruk. Hier is sinds 1 juli 2022 verandering in gekomen. Een kerndeskundige mag nu alleen nog maar een uitspraak doen over risico's waarvan hij kennis heeft. Door meer deskundigheid hoopt de wetgever het niveau van de RI&E omhoog te brengen. Omdat de RI&E de basis is voor het arbobeleid, is de verwachting dat hiermee ook het arbobeleid (en implementatie van dit beleid) wordt verbeterd.

Wat is het verschil tussen een systeemtoets en scopetoets?

De toetsing van de RI&E wordt opgedeeld in een systeemtoets en een scopetoets. In hoofdlijnen komt het er op neer dat bij de systeemtoets wordt gekeken of alle wettelijke verplichte onderdelen in de RI&E aanwezig zijn. Het gaat dus niet om een inhoudelijke toets. De scopetoets daarentegen is wel een inhoudelijke toets, hierbij wordt ingezoomd op de specifieke risico's in een organisatie. Dit betreft een toets die valt binnen de scope van de arbokerndeskundige.

Wie mag bovenstaande toetsen doen?

In het certificeringsschema worden drie arbokerndeskundigen genoemd: de hogere veiligheidskundige (HVK), arbeidshygiënist (AH) of een arbeids- en organisatiedeskundige (A&O-er). De veiligheidskundige beoordeelt en adviseert op het gebied van veiligheidsrisico (o.a. brandveiligheid en machineveiligheid), de arbeidshygiënist op het gebied van gezondheidsrisico's (chemisch, fysisch en fysiek) en de arbeids- en organisatiedeskundige op het gebied van psychosociale arbeidsbelasting.

Bij de certificering van de arbokerndeskundige, wordt gekeken naar de kennis, vaardigheden en ervaring van de deskundige. Hierbij is het uitgangspunt dat de arbokerndeskundige voldoende arbobasiskennis heeft om een systeemtoets uit te kunnen voeren. In de Staatscourant is benoemd dat de arbokerndeskundige expertise heeft van de specifieke risico's, risicobeperkende maatregelen en relevante normen en hierdoor in staat is de RI&E te toetsen en erover te adviseren. De beschrijving van de risico's staan in de scopetoets. Deze toets mag alleen door de deskundige worden uitgevoerd die hiervoor een certificaat heeft gekregen. Bovenstaande houdt dus in dat elke arbokerndeskundige een systeemtoets mag doen en alleen

een arbokerndeskundige met specifieke expertise de scopetoets voor de risico's waarvoor hij gecertificeerd is.

Wat zijn de verschillen met de oude en nieuwe eisen wat betreft certificering?

Goed om te vermelden dat het nieuwe certificatieschema helemaal opnieuw is opgezet. Hierdoor is de vergelijking met de oude functies HVK, AH en A&O-er niet meer goed mogelijk. In het nieuwe schema, waarbij nieuwe definities voor bovenstaande deskundige zijn opgenomen, wordt dus echt gekeken of een arbokerndeskundige een RI&E kan toetsen en welke onderdelen deze kan toetsen. Het betreft een persoonscertificatie.

Dit heeft ook gevolgen voor de eisen van de certificatie. Er wordt beoordeeld of de noodzakelijke competenties aanwezig zijn en er wordt ook geen specifieke opleiding meer gevraagd, er wordt nu minimaal hbo-denken- en werkniveau geëist. In de praktijk zal het echter inhouden dat een arbokerndeskundige voldoende vakbekwaam moet zijn, waarvoor hij een gedegen opleiding gevolgd moet hebben.

Waar begint de systeemtoets en waar de scopetoets?

Zoals uit de Staatscourant valt op te maken, beoordeelt de arbokerndeskundige of alles wat wettelijk verplicht is, daadwerkelijk opgenomen is in de RI&E. Hierbij wordt benadrukt dat er geen beoordeling plaatsvindt of deze onderdelen aan de eisen voldoen. Tijdens de scopetoets vindt deze beoordeling wel plaats. Er wordt beoordeeld of de inventarisatie goed is verricht, of de blootstelling op de juiste manier is vastgesteld en of de beoordeling van de risico's goed is vastgesteld. Ook wordt in de scopetoets gekeken of de juiste risicobeperkende maatregelen zijn opgenomen.

Dit lijkt een duidelijke scheidslijn. Echter hier ontstaat nog discussie over. Is een algemene RI&E waarbij alle risico's zijn geïnventariseerd dan onderdeel van de systeemtoets of vallen alle specifieke onderwerpen onder de scopetoets? Mocht in een algemene RI&E een onderdeel 'vragenlijst werkdruk' opgenomen zijn, moet deze dan worden getoetst door een expertise arbokerndeskundige (A&O-er) of moet de A&O-er alleen worden ingeschakeld indien in de RI&E wordt aangegeven dat er verdiepend onderzoek moet komen naar de achterliggende oorzaken van de risico's?

In de Staatscourant is echter te lezen dat 'de vraag of de uitwerking van een onderdeel aan de vereisten voor de betrouwbaarheid en volledigheid voldoet, alleen door de arbokerndeskundige kan worden beoordeeld met vakkennis over die specifieke risicofactor'. Dit lijkt de vraag te beantwoorden dat alle specifieke onderwerpen onderdeel uitmaken van de scopetoets. Dit heeft tot gevolg dat het toetsen van de RI&E door meerdere deskundigen moet worden gedaan.

Welke nieuwe eisen worden er gesteld aan de RI&E?

Er zijn veel nieuwe eisen. Simpelweg kan worden gesteld dat de RI&E geen afvinklijstje meer mag zijn. Er moet veel specifieker worden gekeken naar de achterliggende grondoorzaak van de risico's. Daarnaast moeten de inzichten van diverse spelers worden meegenomen in de RI&E, denk hierbij aan het raadplegen van de medewerkers, de inzichten van de preventiemedewerkers. De beleidsmatige inventarisatie gaat ook verder dan alleen bepalen of er beleid aanwezig is (bijvoorbeeld BHV-beleid, arbobeleid preventiemedewerker). Deze verdiepingsslag houdt in dat er ook gekeken moet worden of het beleid operationeel is. Ook gegevens zoals verzuimcijfers en ongevallen moeten niet alleen worden beschreven, maar ook geanalyseerd. De risico's moeten daarnaast een realistisch en actueel beeld geven van de organisatie.

Welke nieuwe eisen worden er gesteld aan het plan van aanpak?

Ook voor het plan van aanpak geldt een uitbreiding van de eisen. Ook hier moet een verdiepingsslag worden gemaakt. De maatregelen die zijn benoemd, moeten concreet en

realistisch zijn maar ook moet er goed over het effect van een maatregel worden nagedacht. In het plan van aanpak moet worden opgenomen wat het te verwachte effect is van een maatregel en wat de gevolgen zijn van de maatregel. De verantwoordelijke die beschreven staat in het plan van aanpak, moet bevoegdheden hebben om hier mee aan de slag te gaan.

Moet er altijd een toetsrapport worden opgesteld, ook als de RI&E en het plan van aanpak is opgesteld door een gecertificeerde arbokerndeskundige?

De arbokerndeskundige heeft twee wettelijke taken bij de RI&E en het plan van aanpak. De eerste taak is het toetsen van de RI&E; met name op volledigheid, betrouwbaarheid en actualiteit. De tweede taak is het adviseren over de RI&E en het plan van aanpak. In het adviesrapport geeft de arbokerndeskundige aan welke wijzigingen in de RI&E opgenomen moeten worden om aan de wettelijke eisen te voldoen en welke maatregelen er genomen moeten worden om de geïnterpreteerde risico's op te heffen, dan wel te beperken. Er moet altijd een toetsrapport worden geschreven door een toetser. Ook als de RI&E door een gecertificeerde arbokerndeskundige is gemaakt. Dit houdt dus in dat altijd een toetsrapport gemaakt moeten worden. De arbokerndeskundige en de toetser kunnen dezelfde persoon zijn. Indien de RI&E niet voldoet aan de wettelijke eisen, dient er aanvullend een adviesrapport opgesteld te worden. Een OR heeft recht op dit toetsrapport dan wel het adviesrapport.

Moeten de arbokerndeskundigen nu al aan de nieuwe eisen voldoen?

Nee, er geldt een overgangstermijn. Per 1 januari 2025 moeten alle arbokerndeskundigen gecertificeerd zijn aan de nieuwe eisen. Tot deze periode moeten de arbokerndeskundigen blijven voldoen aan de eisen van hun afgegeven certificaat. Indien de deskundige het wenst, kan hij ervoor kiezen om zich eerder te laten certificeren volgens de nieuwe certificatie-eisen.

Mijn arbokerndeskundige is wel gecertificeerd maar nog op de 'oude manier'. Mag de arbokerndeskundige de RI&E en het plan van aanpak dan wel toetsen?

Formeel heeft de arbokerndeskundige 'oude stijl' een certificaat om de gehele RI&E en het bijbehorend plan van aanpak te toetsen. Hierdoor was het in de praktijk gebruikelijk dat de RI&E door één deskundige werd getoetst, ongeacht de risico's in een organisatie en kennis van de arbokerndeskundige. Alleen de arbokerndeskundige die een certificaat 'nieuwe stijl' heeft, is gecertificeerd om de scope- en systeemtoets uit te voeren (voor het onderdeel waarvoor hij gecertificeerd is). Echter, doordat vele arbokerndeskundigen zich aankomend 2,5 jaar opnieuw moeten laten certificeren, verwacht ik dat hier mild mee omgegaan wordt. Dat neemt niet weg dat een organisatie deze certificatie wel kan eisen. De werkgever is en blijft uiteindelijk de eindverantwoordelijke.

We hebben net een nieuwe RI&E. Moet deze nu aan de nieuwe eisen voldoen?

De nieuwe eisen zijn per 1 juli 2022 ingegaan. De RI&E's (en het plan van aanpak) die voor deze datum zijn afgerond, hoeven nog niet te voldoen aan de nieuwe eisen. De RI&E moet actueel zijn. Actueel is dat nieuwe risico's of nieuwe inzichten in de RI&E zijn verwerkt of meegenomen. Zijn er geen nieuwe risico's, dan hoeft de RI&E niet geactualiseerd te worden. Wanneer een RI&E echter geactualiseerd wordt, moet deze voldoen aan de nieuwe eisen. Een van de toetsingseisen betreffende het plan van aanpak is dat een werkgever een zo goed mogelijk arbobeleid moet voeren, met de intentie om meer te doen dan wettelijk verplicht is. Dit geldt onder meer voor de maatregelen die opgenomen zijn in het plan van aanpak. Zoals hierboven blijkt, hoeft een werkgever die een actuele RI&E heeft deze niet te actualiseren. Echter de stand van de dienstverlening geeft aan dat het vaststellen van de basisoorzaken een duidelijke verbetering geeft voor de RI&E en hiermee het arbobeleid. Een werkgever zou ervoor kunnen kiezen om de RI&E alsnog aan te vullen en de maatregelen die opgenomen staan in het

plan van aanpak onder de loep te nemen.

Een RI&E en het bijbehorende plan van aanpak die na 1 juli 2022 worden vastgesteld moeten aan de nieuwe eisen voldoen.

De Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) toetst tegenwoordig veel meer op de aanwezigheid van een RI&E. Hoe gaat de NLA om met de nieuwe eisen van de deskundige en de RI&E?

De RI&E is een belangrijk instrument als basis voor het arbobeleid. De Nederlandse Arbeidsinspectie toetst op de aanwezigheid van een RI&E en een plan van aanpak. Ik verwacht dat de NLA voorlopig mild zal toetsen op de nieuwe eisen van de RI&E en het plan van aanpak. De verwachting is dat in de loop van aankomende jaren, deze toetsing strenger zal worden.

De nieuwe eisen hebben behoorlijke consequenties voor de RI&E en plan van aanpak. Het is daarom goed om op de hoogte te zijn van deze wijzigingen. De wijzigingen zijn fors en vaak ook lastig in de praktijk. Stel je goed op de hoogte van de wijzigingen.

Source URL: <https://www.werkenveiligheid.nl/rie/een-scopetoets-van-de-rie-wat-dat-nou>